

„A léleknek is olyannak kell lenni, mint a madárnak”

Hogyan élhetjük túl kisebbségként a globalizációt?

We live in a global village – olvashatjuk az Oxfordi Egyetemi Könyvkiadó nyelvtankönyvének egyik lelkében. *Globális faluban élünk* – szól a magyar fordítás és az olvasónak óhatatlanul az egyre gyakrabban emlegetett kifejezés, a **globalizáció** jut eszébe. Ugyanennek a könyvkiadónak egy másik nyelvtankönyvében az első lecke címe: *Englisch as a world language*, azaz *Az angol mint világnyelv*. A cím alatt térkép látható, amelyen jól kivehető, hogy mely földrészen, hol tekintik államnyelvnek az angolt, sőt arról is tudomást szerezhetünk, hogy mely területeken számít anyanyelvnek (pl. Amerikai Egyesült Államok), hol „második”, hol pedig idegen nyelvnek az angol. Miközben érdeklődéssel nézegetem a világtérképet, felmerül bennem a kérdés: mit szól ehhez a spanyol, az olasz, a kínai, vagy teszem azt, a magyar nemzetiségű amerikai bevándorolt? Vajon ők is anyanyelvüknek vallják-e az angolt? Merthogy a térkép egyértelműen ezt sugallja. Mielőtt még úgy istenigazából dühbe gurulnék, elolvasom a térképhez fűzött magyarázatot. Az áll benne, hogy Shakespeare idejében mindössze néhány millióan beszélték az angol nyelvet, elterjedése az ókontinensről Amerikába történt XVII., majd a XIX. századi áttelepülésnek köszönhető, no meg a nyelv *egyszerűségének, rugalmasságának, fejlődőképességének, korszerűsödésének*. Statisztikai kimutatás szerint a világ elektronikus levelezésének 75, telefonbeszélgetéseinek pedig 60 százaléka angol nyelven zajlik.

Egy árva szó, de legalább a sorok közé rejtett utalás sem szól arról, hogy bizony az Amerikai Egyesült Államokban csak hajszálon múlt, hogy az angol „győzedelmeskedett” a német fölött a hivatalos államnyelv meghatározásakor. Ám ennek a ténynek a közlése csak a tisztánlátást szolgálja, a tényleges helyzetet nem változtatja, mégpedig azon, hogy aki ma boldogulni akar, annak el kell sajátítania az angol nyelvet, hiszen ez a számítástechnika és a nemzetközi kommunikáció nyelve. Mintha a latin helyébe lépett volna.

Azzal, hogy a talpon maradás érdekében egy nyugati nyelvet el kell sajátítanunk még semmi bajunk

nem lenne, hiszen millió érv szól mellette, ám amikor már az adott nyelvet anyanyelvünknek vallók ránk akarják erőszakolni saját szokásaikat, életszemléletüket és közben még azt is elvárják, hogy saját hagyományainkról teljesen lemondjunk, akkor már okunk van óvakodni az „*egy ako!*”-elvet hirdetőktől. Fokozottan vonatkozik ez ránk, akik az anyanemzettől elszakítva, egy fájdalomtól, veszteségektől, megaláztatásoktól terhes múlt (és jelen) hordozóiként, kisebbséggé degradálva igyekszünk megőrizni azt a keveset, ami még az ősök jussából megmaradt.

Miközben anyaországunk és anyanemzetünk jövőbe látó politikusai redős homlokkal igyekeznek rámutatni arra, hogy minden eltékozolt talpalatnyi föld pótolhatatlan veszteség és minden elkótyavetyélt tudás helyettesíthetetlen, mi, határon túliak szinte nem is szólunk a globalizáció jelenségéről, vagy ha mégis, akkor olyan beletörődéssel, mintha legalábbis valóban kénytelenek lennénk feladni önmagunkat. Ami még ennél is kétségbeesettebb, fiataljaink égnek a vágytól, hogy a globalizált világ selejtjeinek fogyasztóivá válhassanak.

De mi is valójában a globalizáció, amelytől mind többen rettegünk, mert úgy érezzük, e szó a kis népek, főként az anyanemzetüktől elszakítva megmaradni igyekvő népcsoportok számára a nemzethalál szinonimája?

Fiatal kifejezés lehet, hiszen még a számítógép helyesírási és nyelvhelyességi programja sem ismeri, a képernyőn aláhúzza és nem tudja értelmezni. Az *Idegen szavak és kifejezések szótárának* 1983-as kiadásában még nem jegyzik, csak a **globálist**, pl. **globális rakéta**: „*a földgolyót is megkerülő, az ellenséges célpontot bármely irányból is megközelíteni képes rakéta*”. A szótár 1994-es, módosított változatában már szerepel a latin eredetű **globalizmus** szó, amelynek magyar jelentése: „**világuralmi törekvés és ennek ideológiája**”.

Félelmetes. Gyermekkorom rém- és kémregényei jutnak eszembe. Talán mégsem volt hiábavaló elolvasni az olcsó ofszetre nyomtatott, silány fércműveket, amelyek egy idő után unalmasakká és fantáziátla-

nokká váltak, lám, ma megvalósulni látszanak az ócska históriák.

Világuralmi törekvés? A történelem már megtanított bennünket arra, hogy a világuralom álma beteg elmék szüleménye és a legeslegsötétebb diktatúrával hozható kapcsolatba. Vajon mi különbség lehet Mao darócból készült munkaruháinak és a magát civilizáltnak minősítő világ gyöngyházfényes felirattal, netán amerikai zászlóval ellátott „uniformisainak” viselése között? Mi különbség van aközött, hogy idegen hajcsár ostorozza-e a munkást vagy saját belső ördöge hajtja az elérhetetlennek tűnő és vágyott javak megszerzésére? Mennyiben változtat a helyzeten az, ha a könyvet kiverik az ember kezéből vagy ha a pénzhajhászásban megfáradt és robottól elfásult embernek már meg sem fordul a fejében, hogy könyvet vegyen a kezébe? Mivel jobb szegénynek lenni ott, ahol a magántulajdon mindenek felett álló szentség, mint ott, ahol a közelmúltig szentségtörésnek számított a magántulajdon? Az ilyen és hasonló kérdések felvetőit hogyan is lehetne könnyebb lerázni és elnémítani, mint rájuk sütni a bélyeget, hogy posztkommunisták, a régi átkos rendszer visszasírói? Pedig dehogy is, csak arról van szó, hogy aggódnak a világért, a hazáért, a nemzetért, az idősekért és a fiatalokért, a majdan megszületőkért.

Hogyan nyomja rá kedvezőtlen jegyeit a globalizmus délvidéki közösségünkre? Sokféleképp. Az úgynevezett piacgazdaság kétszeresen sújtja a kisebbségeket, köztük bennünket, magyarokat is, és többszörösen hátrányos helyzetűvé teszi a szórványban élőket. Csak találgathatunk, mennyire fog ez kiéleződni, ha idővel a szerbiai piacra is betörnek a mmmutvállalatok, a nagyáruházak, a számítástechnikai és más óriáscégek, márpedig a globalizáció egyik lényeges vonása, hogy tönkreteszi az egy-egy családnak megélhetést biztosító kisvállalkozásokat, kisipari műhelyeket, a nagyok kiszorítják őket a piacról. Márpedig az eltelt tíz esztendőben tapasztalhattuk, hogy a magyar fiataloknak csakis ezek a kisvállalkozások adtak némi esélyt az elhelyezkedésre.

Ma még az számít státusszimbólumnak, ha valamelyikünk megengedhet magának évi egy-két anyaországi utat, de rövid időn belül azon fogunk versengeni, hogy melyikünk jut el távolabbi tengerpartra, kinek van jobb kocsija, ki öltözködik a kínai piac helyett Estée Lauder- (made in U.S.A.) divatáruházból... és csak a jó szerencsén múlik, hogy a nagy hajtásban rádöbbenünk-e arra, hogy évszázados értékeknek fordítottunk hátat, őseink magyar hagyományainak, de az is köny-

nyen megtörténhet, hogy addigra már késő lesz, hiszen gyermekeinket is az „új szellemben” neveltük föl.

Fiataljaink, mint a volt keleti államok ifjainak zöme, a tengeren túli világot tekintik a boldogulás helyének. Szemükben Amerika ma is az ígéret földje, a nagy lehetőségek hazája. Az ott készült játékfilmek, akárcsak a dél-amerikai szappanoperák, mintaként, életreceptként szolgálnak. Meg is van ennek az „eredménye.” A magyartanárok legtöbbször azt panaszolják, hogy a fiatalok igénytelenek, szókinccsük siralmasan szegény, nem járnak színházba, sőt moziba sem, a kötelező olvasmányokat sem olvassák el maradéktalanul, csak annyira, hogy összeüthessenek róla egy silányka beszámolót és sikeresen megússzák a felelést, a könyvtárakat nem veszik igénybe, a rádión legföljebb zenét hallgatnak, a színvonalasabb tévéműsorok nem kötik le a figyelmüket, újságot nem olvasnak. És erre nem csak a délvidéki, hanem az anyaországi előadók is panaszkodnak. Nos, ez is a globalizáció következménye. Az életről hamis képet nyújtó szappanoperák is a világuralmi törekvés szolgálatában állnak. Gondoljunk csak bele: melyik önkényes, világot meghódítani szándékozó hatalomnak állna érdekében a tömegek felvilágosultsága? Hogyan lehetne „betörni” egy művelt, önmagával és másokkal szemben egyaránt igényes népet?

Pedig mi ilyenek voltunk a közelmúltig, de legalábbis 1918-ig, a mi népünket mindezek a jó tulajdonságok jellemezték, ami nem saját megállapításunk, hanem idegenek tanúskodtak róla. Egyebet talán nem is kellene tennünk, mint újra felébreszteni a magyar fiatalokban az el nem évülő értékek iránti igényt.

Laokoónként óriáskígyóval kell megbirkóznunk pedagógusainknak, akik között sajnos kevés az igazán rátermett, tehetséges és akaraterős ember, akik képesek lennének egyensúlyt tartva helyt állni. Mire is kell megtanítaniuk a felnövekvő nemzedékeket? Becsületre, érvényét nem veszítő értékrendre, szorgalomra, a tudás alapjául szolgáló kíváncsiságra, az ősök tiszteletére, a jövő alakítására, és még ki tudja mi mindenre, mindezt úgy, hogy közben gyermekeink megtanuljanak számolni, írni, olvasni (a sorok között is), számítógépet használni, anyanyelvüket minden más nyelvnél jobban ismerni és szeretni, az élethez elengedhetetlenül szükséges környezetnyelvet a gyakorlatban használni, no meg persze angolul, németül és ha lehet még egy-két nyelven kommunikálni. Ahhoz, hogy ebben helyt állhassanak, és velük együtt mi is, áldozatokat kell hoznunk, olyanokat is, amelyek talán olykor értelmetlennek tűnnek, de hosszú távon megtermik gyümölcsüket.

Hihetetlenül nagy feladat hárul az édesanyákra, akiknek újra meg kell tanulniuk mesélni és játszani.

Nagy erőpróbát jelent majd az előttünk álló évtized az egyházak és a berkeikben tevékenykedő lelkészek számára is, hiszen a tárgyi értékeket előtérbe helyező világtörekvés az erkölcsi, lelki, szellemi kincseket minden erejével igyekszik elnyomni, sőt elpusztítani. A globalizációtól komolyan veszélyeztetett, hagyománytiszteleten alapuló vallásosságot igazi lelkeségnek kell felváltania.

Mindannyiunkon múlik, hogy sikerül-e a reklámfényes rengetegről ábrázoló fiataljainkat meggyőzni arról, hogy az utált és rettegett béklyót újabbra cserélik, ha hagyják magukat elvakítani a *steak house*-ok, a hamburgersütődék, a földi pokollal felérő bevásárlóközpontok neonfényeitől, akárcsak az is, hogy sikerül-e délvidéki magyar fiataljainkkal megértetni, hogy csak azokhoz az értékekhez érdemes ragaszkodni, amelyek évszázadok óta nem veszítettek fényükből és amelyek jövőt jósolnak önmaguknak. Az odafigyelő ember könnyen észreveszi, hogy drágakövet tart-e a kezében vagy csak annak álcázott salakot. Bízunk kell abban, hogy értelmiségünknek lesz ereje és tehetsége megtanítani a felnövekvő nemzedékeket arra, hogy különbséget tegyenek drágakő és talmi érték között.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a közízlésre jelentős hatást gyakorló médiát sem, amely végső ideje, hogy búcsút mondjon a pongyola fogalmazásnak, a „körülírásoknak”, az így is– úgy is értelmezhető hírközlésnek. A magyarságnak, főként az anyaország határain túl élő nemzetrészeknek egyértelműen, közérthetően és igényesen tájékoztató médiára van szükségük, intézményeiben pedig azoknak van keresnivalójuk, akik képesek ilyen igényeket kielégíteni.

Elcsépeltnek tűnhet, de attól még tény, hogy krízisben van a világ és e vészhelyzetet mi, kisebbségiek még drámaiban éljük meg, mint mások. Azoknak a fejében, akik szülőként, pedagógusként vagy lelkészként gyermekneveléssel, népműveléssel, népneveléssel, műkedveléssel igyekeznek befolyásolni utódaik, tanítványaik, a hívek és a kisebb-nagyobb közösségek érdeklődését, értékrendjét, gyakorta felvetődik a kérdés: megéri-e küzdeni a leküzdhetetlennek tűnő kísértéssel, ha úgy tetszik, ellenséggel szemben? Adjon erre a kérdésre választ egy Németh László-i idézet: „*Én azt mondom, a léleknek is olyannak kell lenni, mint a madárnak – csapkodni, repülni, ha a föld porában is. Mert ha egyes madarak szárnycsapása céltalan, ostoba is – mégis ez a szárnyakba szétosztott, csapkodó, emelkedő ösztön az, amely felhő közt tartja a madársereget*”.

